

Felméri Cecília filmrendező

Virginás Andrea irodalom- és filmesztéta méltatja

Minden új szöveg a régieket írja tovább, s nincs ez másképpen jelen esetben sem.

E laudációra készülődve két mappát nyitottam meg a számítógépen: az egyik a tanszéki kollégáim CV-inek 2021 januári változatait tartalmazza, a másik pedig egy általam vezetett csoportos kutatás végső jelentéseit. A szakmai önéletrajzokhoz való hozzáféréstől világossá válik, hogy Felméri Cecíliával kollégák vagyunk a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Média Tanszékén, tulajdonképpen a Filmművészet, fotóművészet, média szak 2003 szeptemberi indulása óta. A kutatási eredményeket összegző mappa pedig egy 2016 októbere és 2017 márciusa között aktív projekthez tartozik, amely Magyar női alkotók a kelet-európai filmgyártásban: erdélyi, (felvidéki) és magyarországi példák címmel futott az MTA Domus Hungarica alapjának támogatásával, és amelyben Felméri Cecíliát kutatási alanyként interjúvoltuk meg, illetve elemeztük az alkotó munkáját taglaló sajtóanyagokat.

E kezdő retorikai fordulaton látszólag az a szerepe, hogy legitimálja az elhangzó laudációt. De legalább annyira bizonyítéka is annak, hogy az Erdélyi Magyar Kortárs Kultúráért-díj 2021-es kitüntetettje két évtizedes művészeti és filmes pályát tudhat maga mögött, s e pálya elismerésre méltó íve jóval azelőtt érzékelhető volt, hogy a Spirál című nagyjátékfilm megkapta volna első rangos nemzetközi elismerését, a 2020-as Varsói Nemzetközi Filmfesztivál különdíját az elmúlt év októberében.

Felméri Cecília kolléganőm, egyben a kelet-európai női filmalkotók fontos képviselője, az erdélyi magyar kultúrában és a családok mentális térképen nagy presztízzsel bíró reál középiskolai és jogi egyetemi tanulmányok után és közepette meglepő lépésre ragadtatta magát 2000-ben: egyetemi diploma nélküli bábszínésznek szerződött a kolozsvári Puck Bábszínházhoz. 2004-ben felvételizett tanszékünk már említett Filmművészet, fotóművészet, média képzésére, és kutatásunk keretében adott szakmai életút-interjújában emígyen vallott erről a folyamatról Kassay Réka kutatótársamnak (amúgy egykori évfolyamtársának): „Én jogot végeztem először, és valahogy azt éreztem, hogy én nem akarok 10 évig (a) kereskedelmi kamarához járni. Igaz, minden szakmában van az a 10 év, ami alatt mindenféle dolgokat csinálsz, hogy tanulj, és a jognál borzalmasnak tűnt ezt végigcsinálni, de a filmkészítésnél nem. Ezalatt már dolgoztam a bábszínházban, és már akkor úgy éreztem, hogy az közelebb áll hozzám, de arról még úgy éreztem, hogy kevés volt. Akkor indult a Sapin ez a szak, és akkor még inkább a média érdekelt, meg az újságírás, valahogy így kezdődött. Először animációval foglalkoztam, s tényleg csak akkor foglalkoztam filmrendezéssel, mikor kipróbáltam.”

A vonatkozó kutatások megerősítik, hogy pályakezdő filmesnek, különösen ha női filmes, perdöntő a teljes szakmai életútja szempontjából nemcsak a képzése alatt kapott bizalom és mentori támogatás, de a korai és pozitív szakmai visszajelzés is. Felméri Cecília korai animációs technikával is dolgozó filmjei – a 2005-ös 4 perces Kolozsvár Pocsopolisz, a szintén 2005-ös egy perces A bárányok meghalása, vagy a másfél perces 2006-os Ugyanarra a Lúciára – egyetemi

képzése alatt készültek, s elkezdtek róni a helyi és regionális szintű diákképzési köröket. Kutatásunknak adott interjújában is kiemeli a filmrendező, és szakmai önéletrajza is tanúsítja, hogy további műhelyekkel is összedolgozott ebben az időszakban: az Argó Audiovizuális Egyesülettel vagy a Filmtett-Duna Műhely Alkotótáborral. Ebben a bizonyos „tíz éves” felkészülési időszakban Felmeri Cecília nemcsak az alapképzési, de a mesteri fokozatú filmrendezői diplomát is megszerzi, az előbbi 2008-ban, az utóbbit pedig 2012-ben a bukaresti I. L. Caragiale Nemzeti Film- és Színházművészeti Egyetemen (Universitatea Nationala de Film si Teatru I. L. Caragiale). Ekkorra már nyilvánvalóvá válik nemzetközileg is nagyon sikeres rövidfilmjei révén, hogy kolléganőm kilépett „a lány, aki bábozik és bájos animációkkal foglalkozik” szerepköréből. 2008-as alapképzéses diplomafilmje, a 17 perces Kakukk Budapesttől Clermont Ferrand-on keresztül Jekatyerinburgig utazik, a román filmipar 2009-es Gopo Díjaira is jelölést kap és a 39. Magyar Filmszemlén megkapja a legígéretesebb fiatal tehetségnek járó díjat. A 2010-es Mátyás, Mátyás című 13 perces animációs dokumentumfilm hosszasan kering az internetes folklórban is, és, többek között, a filmnek ítéli Marosvásárhely város díját a 2011-es Alter-Native Nemzetközi Filmfesztiválon. A 2011-es Végtelen percek és a 2012-es Boldogságpasztilla díjai lefedik a filmkészítés összes területét: díjat kapnak ezek a filmek a rendezésért, a forgatókönyvért, a vágásért és az operatőri munkáért is, Puerto Rico-tól Vilniusig és Bialystok-ig, Szófiától Montpellier-en keresztül mindannyiunk szeretett TIFF-jéig.

A laudált díjazott 2015-ben szerzi meg doktori fokozatát a filmművészetet és médiát is tartalmazó bölcsészettudományok területén, és dolgozata 2016-ban jelenik meg könyv formában, A rendezői döntések filmelméleti/esztétikai megalapozása és gyakorlati rendszere címmel. 2009-től dolgozik egyetemi oktatóként a Sapientia EMTE Média Tanszékén, és bár anekdota, de jellemző ezen tevékenységére, hogy a diákok mindig, még több konzultációt és közös munkát igényelnének.

A filmkészítés, és a rendezői munka legfontosabb kihívásairól Ceci a következőképpen nyilatkozott a már idézett 2016 késő őszi szakmai életút-interjúban: „Tulajdonképpen ahhoz, hogy csinálj egy filmet, 100%-ban mindenre szükség van: agyra, intuícóra, ízlésre, mindenre, ami benned van, azt kell tudni mozgósítani. És szerintem az a kulcs, nálam legalábbis, hogy én ebből hány százalékot tudok belerakni az adott projektbe időben, energiában, tehát ha tudok azzal fulltime foglalkozni és mindent beleadok és állandóan, és annyit amennyit kell, és hosszú távon, napi szinten foglalkozom a dologgal, akkor valószínűleg jobb eredmény születik, mint amire egyéként képes vagyok, ha nem, akkor sajnos nem, s ez mindig érződik.”. A most átadandó Erdélyi Magyar Kortárs Kultúráért díj apropója természetesen a 2020 őszén bemutatott Spirál című nagyjátékfilm, amelynek egyik legelső hivatalos nyoma a 2014-es Connecting Cottbus workshop és forgatókönyv-fejlesztői fórum, ahol Felmeri Cecília az akkor még csak papíron létező filmötletet fejlesztette. A film végül a Nemzeti Filmintézet, a Román Filmközpont és az Eurimages támogatásával készült el hat évre rá, és magunkba szállva elgondolkozhatunk, hány olyan szellemi-kreatív tervünk van, amely mellett hat évig köteleztük el magunkat, nem sajnálva tőle, Ceci szavaival élve, „agyat, intuíciót, ízlést, mindent”.

A Spirál nemcsak egy újabb erdélyinek tekinthető nagyjátékfilm, a gyakorta emlegetett Janovics Jenő, Korda Sándor és Kertész Mihály rendezések sorát folytatva, hanem az első ilyen jellegű

alkotás, amelyet női rendező alkotott. Graeme Sullivan brit kutató úgy fogalmaz 2014-es, a kreatív iparágak, köztük a filmkészítés, működésére vonatkozó tanulmányában, hogy „kreatív opciók és új asszociációk akkor születnek meg, amikor a nyílt lehetőségek tájában mozgunk, és nem a jól bejáratott utak zárt földrajzában (ragadunk le).” (Sullivan 2010: 48).¹ Ezt kívánom Cecinek is az elkövetkező évtizedekre: a nyílt lehetőségek tájain való intenzív időzést.

És: szeretettel gratulálok!

¹ „It is this intense attention to detail that is framed by prior knowledge that can limit creative links that may lead to insightful outcomes (Bowden et al. 2005; Kounis et al. 2006). The implication is that creative options and new associations occur in situations where there is intense concentration, but within an open landscape of free-range possibility rather than a closed geography of well-trodden pathways.” (Sullivan 2014: 48).